

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 11 september 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 2001/29/EG — Upphovsrätt och närstående rättigheter — Undantag och inskränkningar — Artikel 5.3 n — Användning av verk och andra alster i forskningssyfte eller för privata studier — Bok som tillgängliggörs för enskilda genom därför avsedda terminaler i ett för allmänheten tillgängligt bibliotek — Begreppet verk som inte omfattas av köpe- eller licensvillkor — Bibliotekets rätt att digitalisera ett verk som ingår i dess samlingar i syfte att tillgängliggöra det för användare genom därför avsedda terminaler — Tillgängliggörande av verket genom därför avsedda terminaler som gör det möjligt att skriva ut det på papper eller lagra det på ett USB-minne”

I mål C-117/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesgerichtshof (Tyskland) genom beslut av den 20 september 2012, som inkom till domstolen den 14 mars 2013, i målet

Technische Universität Darmstadt

mot

Eugen Ulmer KG,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (referent) och K. Jürimäe,

generaladvokat: N. Jääskinen,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 februari 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Technische Universität Darmstadt, genom N. Rauer och D. Ettig, Rechtsanwälte,
- Eugen Ulmer KG, genom U. Karpenstein och G. Schulze, Rechtsanwälte,
- Tysklands regering, genom T. Henze, J. Kemper och K. Petersen, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av S. Fiorentino och A. Collabolletta, avvocati dello Stato,
 - Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,
 - Finlands regering, genom H. Leppo, i egenskap av ombud,
 - Europeiska kommissionen, genom F. Bulst och J. Samnadda, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 5 juni 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.3 n i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, s. 10).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Technische Universität Darmstadt (nedan kallat TU Darmstadt) och Eugen Ulmer KG (nedan kallat Ulmer). Målet rör TU Darmstadts tillgängliggörande för allmänheten, genom terminaler i ett biblioteks lokaler, av en bok som ingår i bibliotekets samlingar och som Ulmer innehar rättigheterna till.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 31, 34, 36, 40, 44, 45 och 51 i direktiv 2001/29 har följande lydelse:
 - ”(31) En skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster måste upprätthållas.
 - ...
 - (34) Medlemsstaterna bör ges möjlighet att besluta om vissa undantag och inskränkningar, t.ex. för pedagogiskt eller vetenskapligt syfte, till förmån för offentliga institutioner, t.ex. bibliotek och arkiv, för användning i nyhetsrapportering, för citat, för användning av funktionshindrade, för allmän säkerhet och för användning i administrativa och rättsliga förfaranden.
 - ...
 - (36) Medlemsstaterna får bestämma om rimlig kompensation till rättsinnehavare även när de tillämpar de frivilliga bestämmelserna om undantag eller inskränkningar för vilka någon sådan kompensation inte erfordras.
 - ...

(40) Medlemsstaterna får besluta om undantag eller inskränkningar till förmån för vissa inrättningar utan vinstsyfte, t.ex. bibliotek som är tillgängliga för allmänheten och liknande institutioner, samt arkiv. Detta bör dock begränsas till vissa särskilda fall som omfattas av mångfaldiganderätten. ... Det är därför lämpligt att uppmuntra särskilda kontrakt eller licenser som på ett balanserat sätt främjar dessa inrättningar och deras syften vad avser spridningsändamål.

...

(44) Tillämpningen av undantagen och inskränkningarna i detta direktiv bör ske i överensstämmelse med internationella förpliktelser. Sådana undantag och inskränkningar bör inte tillämpas på ett sätt som inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen eller gör intrång i det normala utnyttjandet av dennes verk eller andra alster. ...

(45) De undantag och inskränkningar som anges i artikel 5.2, 5.3 och 5.4 bör emellertid inte utgöra ett hinder för att närmare fastställa avtalsförhållanden som är avsedda att garantera rimlig kompensation till rättsinnehavarna, om den nationella lagstiftningen tillåter det.

...

(51) ... Medlemsstaterna bör främja frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida, inbegripet ingående och genomförande av avtal mellan rättsinnehavare och andra berörda parter, så att syftet med vissa undantag eller inskränkningar enligt nationell lagstiftning skall kunna uppnås i enlighet med detta direktiv. ...”

4 I artikel 2 i detta direktiv, med rubriken ”Rätten till mångfaldigande”, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

a) för upphovsmän: av deras verk,

...”

5 Artikel 3 i direktivet har rubriken ”Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten”. I artikel 3.1 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.”

6 Artikel 5 i direktivet har rubriken ”Undantag och inskränkningar”. I artikel 5.2 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i följande fall:

a) För mångfaldigande på papper eller varje annat liknande medium utfört med någon form av fotografisk teknik eller genom någon annan process med liknande resultat, med undantag av notblad, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation.

b) För mångfaldigande på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation varvid hänsyn skall tas till huruvida de tekniska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats på det berörda verket eller alstret eller inte.

c) För särskilda fall av mångfaldigande, utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning, av bibliotek, utbildningsanstalter eller museer som är tillgängliga för allmänheten eller av arkiv.

...”

7 I artikel 5.3 i direktiv 2001/29 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i följande fall:

...

n) Användning genom överföring eller genom tillgängliggörande för enskilda i forskningssyfte eller för privata studier genom därför avsedda terminaler i lokalerna hos sådana inrättningar som avses i punkt 2 c av verk och andra alster som finns i deras samlingar och som inte omfattas av köpe- eller licensvillkor.

...”

8 I artikel 5.5 i direktivet föreskrivs följande:

”De undantag och inskränkningar som föreskrivs i punkterna 1, 2, 3 och 4 får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.”

Tysk rätt

9 52b § i lagen om upphovsrätt och närstående rättigheter (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz) (nedan kallad UrhG) av den 9 september 1965 (BGBl. I, s. 1273), i den lydelse som var tillämplig vid tidpunkten för omständigheterna i det nationella målet, har följande lydelse:

”Mångfaldigande av verk genom elektroniska läsplatser i offentliga bibliotek, museer och arkiv

Tillgängliggörande av utgivna verk som finns i samlingar vid bibliotek, museer eller arkiv som är tillgängliga för allmänheten, vilket sker utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning och uteslutande äger rum i den berörda inrättningens lokaler genom därför avsedda elektroniska läsplatser i forskningssyfte eller för privata studier, är tillåtet, såvida det inte strider mot avtalsvillkor. Antalet exemplar av ett verk som tillgängliggörs genom de elektroniska läsplatserna får i princip inte överstiga det antal som finns i inrättningens samlingar. Tillgängliggörandet ska föranleda betalning av en skälig ersättning. Endast upphovsrättsorganisationer kan åberopa en rätt till en sådan ersättning.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 TU Darmstadt driver ett delstats- och universitetsbibliotek, i vilket det installerat elektroniska läsplatser som gör det möjligt för allmänheten att ta del av verk som ingår i bibliotekets samlingar.

11 Bland dessa verk återfinns, sedan januari eller februari 2009, Winfried Schulzes lärobok ”*Einführung in die neuere Geschichte*” (nedan kallad den omtvistade läroboken), som utgetts av Ulmer, vilket är ett vetenskapsförlag etablerat i Stuttgart (Tyskland).

- 12 TU Darmstadt accepterade inte Ulmers erbjudande av den 29 januari 2009 att förvärva och använda, i form av elektroniska böcker, de läroböcker som Ulmer utger, däribland den omtvistade läroboken.
- 13 TU Darmstadt digitaliserade denna lärobok för att göra den tillgänglig för användarna vid elektroniska läsplatser i biblioteket. Dessa läsplatser gjorde det inte möjligt att samtidigt ta del av fler exemplar av detta verk än biblioteket innehade. De som använde läsplatserna kunde helt eller delvis skriva ut verket på papper eller lagra det på ett USB-minne och ta med det från biblioteket i denna form.
- 14 Ulmer väckte talan vid Landgericht Frankfurt am Main (regional domstol i Frankfurt am Main), som genom dom av den 6 mars 2011 slog fast att för att 52b § UrhG inte ska vara tillämplig måste rättssinnehavaren och inrättningen i förväg ha ingått ett avtal om digital användning av verket. Landgericht avtog även Ulmers yrkande att TU Darmstadt skulle förbjudas att digitalisera eller låta digitalisera den omtvistade läroboken. Landgericht biföll emellertid förlagets yrkande att den skulle slå fast att användarna vid TU Darmstadts bibliotek genom de elektroniska läsplatserna inte får skriva ut verket och/eller lagra det på ett USB-minne och/eller ta med sig dessa kopior från biblioteket.
- 15 TU Darmstadt överklagade till Bundesgerichtshof (högsta domstolen), som ansåg att inledningsvis uppkom frågan huruvida verk och andra alster ”omfattas av köpe- eller licensvillkor” i den mening som avses i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, när rättssinnehavaren erbjuder en i denna bestämmelse avsedd inrättning att på skäliga villkor ingå licensavtal avseende användning av dessa, eller om en annan tolkning ska göras av denna bestämmelse innebärande att den endast avser fall där berörd rättssinnehavare och inrättning ingått en överenskommelse på denna punkt.
- 16 Bundesgerichtshof anser att den engelska och den franska versionen av bestämmelsen, i motsats till den tyska versionen, ger stöd åt den förstnämnda tolkningen. Denna vinner också stöd av den allmänna systematiken i och syftet med direktiv 2001/29. Om det däremot endast var ingåendet av en överenskommelse som kunde utesluta att denna bestämmelse tillämpades, så skulle den berörda inrättningen ha rätt att avslå ett skäligt anbud från rättssinnehavaren för att omfattas av den inskränkande bestämmelsen. Rättssinnehavaren skulle då inte erhålla någon skälig ersättning, trots att ett av syftena med direktivet är att denne ska erhålla en sådan.
- 17 För det andra frågar sig den hänskjutande domstolen huruvida artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska tolkas på så sätt att medlemsstaterna har rätt att bevilja de inrättningar som avses i bestämmelsen en rätt att digitalisera de verk som finns i deras samlingar, i den mån överföringen eller tillgängliggörandet på terminalerna kräver ett sådant mångfaldigande. Den hänskjutande domstolen anser att medlemsstaterna bör ha en befogenhet av underordnad karaktär att föreskriva ett undantag från eller en inskränkning i den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i direktivet, eftersom den ändamålsenliga verkan av artikel 5.3 n i direktivet annars inte skulle kunna säkerställas. Enligt den hänskjutande domstolen kan en sådan befogenhet i vart fall härledas ur artikel 5.2 c i direktivet.
- 18 För det tredje anser den hänskjutande domstolen att det nationella målet aktualiserar frågan huruvida medlemsstaterna, i överensstämmelse med artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, får föreskriva ett system med inskränkningar som gör det möjligt för personer som besöker en sådan inrättning som avses i bestämmelsen att helt eller delvis skriva ut på papper de verk som den berörda inrättningen överför eller tillgängliggör på sina terminaler eller att lagra eller ladda ned dem på ett USB-minne.
- 19 I detta hänseende anser den hänskjutande domstolen att sådana utskrifter, lagringar eller nedladdningar i princip inte omfattas av inskränkningen i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, eftersom de avser mångfaldigande av ett verk. De kan dock vara tillåtna, såsom en följd av den berörda inrättningens överföring eller tillgängliggörande av ett verk, enligt en annan inskränkning, särskilt enligt undantaget för privatkopiering i artikel 5.2 b i direktivet.

- 20 Det ändamål som avses i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 och som består i att möjliggöra effektiv användning i forskningssyfte eller för privata studier av texter som överförs eller tillgängliggörs genom terminaler i en inrättning såsom ett bibliotek talar för att denna bestämmelse ska tolkas så, att det bör vara tillåtet att på papper skriva ut ett verk från en terminal, men inte att lagra det på ett USB-minne.
- 21 Den hänskjutande domstolen anser att en sådan tolkning av artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 också skulle göra det möjligt att säkerställa att räckvidden av den inskränkning som föreskrivs i denna bestämmelse uppfyller de tre villkor som nämns i artikel 5.5 i direktivet. Möjligheten att lagra ett verk på ett USB-minne medför nämligen ett väsentligt större ingrepp i upphovsmannens rättigheter än möjligheten att skriva ut verket på papper.
- 22 Under dessa omständigheter beslutade Bundesgerichtshof att förklara målet vilande och att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:
- ”1) Ska ett verk anses omfattas av köpe- eller licensvillkor, i den mening som avses i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, om rättsinnehavaren erbjuder däri avsedda inrättningar att på skäliga villkor ingå licensavtal avseende användningen av verket?
- 2) Ger artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 medlemsstaterna befogenhet att medge inrättningarna rätt att digitalisera de verk som ingår i deras samlingar, om detta är nödvändigt för att tillgängliggöra dessa verk genom terminaler?
- 3) Har medlemsstaterna enligt artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 rätt att föreskriva så långtgående rättigheter att användare av terminalerna kan skriva ut de verk som tillgängliggjorts där på papper eller lagra dem på ett USB-minne?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 23 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida ett verk omfattas av ”köpe- eller licensvillkor”, i den mening som avses i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, när rättsinnehavaren erbjuder en inrättning (såsom ett bibliotek som är tillgängligt för allmänheten) som avses i denna bestämmelse att på skäliga villkor ingå ett licens- eller nyttjandeavtal avseende verket.
- 24 De som har yttrat sig i målet vid domstolen, med undantag för Ulmer, är eniga om att frågan ska besvaras nekande. De har förordat att begreppet ”köpe- eller licensvillkor” i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska tolkas på så sätt att rättsinnehavaren och den berörda inrättningen måste ha ingått ett licens- eller nyttjandeavtal avseende det berörda verket vilket anger villkoren för hur inrättningen får använda verket.
- 25 Ulmer har gjort gällande att den omständigheten i sig att rättsinnehavaren erbjuder ett bibliotek som är tillgängligt för allmänheten att ingå ett licens- eller nyttjandeavtal är tillräcklig för att utesluta en tillämpning av artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, förutsatt att erbjudandet är ”skäligt”.
- 26 I detta hänseende framgår det för det första av en jämförelse av olika språkversioner av artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 – bland annat den engelska, franska, tyska och spanska, vilka använder orden ”terms”, ”conditions”, ”Regelung” respektive ”condiciones” – att unionslagstiftaren i lydelsen av denna bestämmelse har använt begreppen ”villkor” eller ”bestämmelser”, vilka snarare avser avtalsvillkor som faktiskt överenskommit än erbjudanden om avtal.

- 27 Domstolen erinrar om att syftet med den inskränkning som följer av artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 är att främja allmänintresset avseende främjandet av forskning och privata studier genom spridning av kunskap. Detta utgör dessutom det grundläggande uppdraget för inrättningar såsom bibliotek som är tillgängliga för allmänheten.
- 28 Den tolkning som förespråkas av Ulmer innebär emellertid att rättsinnehavaren – genom en åtgärd som är ensidig och som huvudsakligen vidtas efter eget skön – skulle kunna frånta den berörda inrättningen rätten att komma i åtnjutande av denna inskränkning och således hindra inrättningen att genomföra sitt grundläggande uppdrag samt främja nämnda allmänintresse.
- 29 Dessutom anges i skäl 40 i direktiv 2001/29 att det är lämpligt att uppmuntra särskilda kontrakt eller licenser som på ett balanserat sätt främjar dessa inrättningar och deras syften vad avser spridningsändamål.
- 30 Såsom generaladvokaten påpekat i punkterna 21 och 22 i sitt förslag till avgörande bekräftar skälen 45 och 51 i direktivet, däribland den tyskspråkiga versionen av dem, att det – bland annat när det gäller undantagen och inskränkningarna i artikel 5.3 i direktiv 2001/29 – hänvisas till faktiska avtalsförhållanden och till ingåendet och genomförandet av faktiska avtal, och inte till erbjudanden om avtal eller licenser.
- 31 Den tolkning som förespråkas av Ulmer är dessutom svår att förena med det mål som eftersträvas med artikel 5.3 n i direktiv 2001/29. Målet med denna bestämmelse är att upprätthålla en skälig balans mellan, å ena sidan, rättigheter och intressen hos rättighetsinnehavare och, å andra sidan, rättigheter och intressen hos de användare av skyddade verk som önskar överföra dessa verk till allmänheten för forskning eller privata studier som utförs av enskilda.
- 32 Om det vore tillräckligt med ett erbjudande om att ingå ett licens- eller nyttjandeavtal för att utesluta tillämpningen av artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, skulle den inskränkning som föreskrivs i bestämmelsen fråntas en stor del av sitt innehåll och till och med sin ändamålsenliga verkan. En sådan tolkning skulle nämligen, i enlighet med vad Ulmer gjort gällande, innebära att inskränningen endast är tillämplig på den mer och mer ovanliga kategorin verk för vilka det fortfarande inte finns någon elektronisk version, särskilt i form av e-bok, på marknaden.
- 33 Slutligen kan, i motsats till vad Ulmer gjort gällande, den tolkning som innebär att det måste vara fråga om avtalsvillkor som faktiskt överenskommit inte heller avfärdas med anledning av att den skulle strida mot de tre villkor som uppställs i artikel 5.5 i direktiv 2001/29.
- 34 I detta hänseende är det tillräckligt att konstatera att den inskränkning som föreskrivs i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 har flera begränsningar. Även om en tillämpning av bestämmelsen är utesluten endast om det nåtts en överenskommelse om faktiska avtalsvillkor, säkerställer dessa begränsningar att inskränningen förblir tillämplig i särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verken och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.
- 35 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras på följande sätt. Begreppet ”köpe- eller licensvillkor” i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska förstås på så sätt att det innebär att rättsinnehavaren och en inrättning (såsom ett bibliotek som är tillgängligt för allmänheten) som avses i denna bestämmelse, måste ha ingått ett licens- eller nyttjandeavtal avseende det berörda verket vilket anger villkoren för hur inrättningen får använda verket.

Den andra frågan

- 36 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för att en medlemsstat ger bibliotek, som är tillgängliga för allmänheten och som avses i denna bestämmelse, rätt att digitalisera de verk som ingår i deras samlingar, om detta mångfaldigande är nödvändigt för att tillgängliggöra verken för användare genom därför avsedda terminaler i bibliotekens lokaler.
- 37 Det är utrett att digitaliseringen av ett verk utgör ett mångfaldigande av verket, eftersom digitaliseringen väsentligen innebär en konvertering av verket från analogt till digitalt format.
- 38 Frågan ställer sig således huruvida artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 tillåter medlemsstaterna att ge en sådan mångfaldiganderätt till bibliotek som är tillgängliga för allmänheten, trots att upphovsmännen enligt artikel 2 i direktivet har ensamrätt att tillåta eller förbjuda mångfaldigande av verken.
- 39 Enligt första meningen i artikel 5.3 i direktiv 2001/29 rör undantagen och inskränkningarna i artikel 5.3 de rättigheter som föreskrivs i artiklarna 2 och 3 i direktivet, och följaktligen både rättighetsinnehavarens ensamrätt till mångfaldigande och rätten till överföring av verk till allmänheten.
- 40 Artikel 5.3 n i direktivet inskränker dock användningen av verk, i den mening som avses i denna bestämmelse, till "överföring eller ... tillgängliggörande" av verken och följaktligen till handlingar som omfattas av den ensamrätt att överföra verk till allmänheten som avses i artikel 3 i direktivet.
- 41 Domstolen erinrar vidare om att det för att det ska anses föreligga en överföring i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29, så är det tillräckligt att verken görs tillgängliga för en publik på ett sådant sätt att de personer som tillhör denna kan få tillgång till verket, oberoende av om dessa har utnyttjat denna möjlighet eller inte (dom Svensson m.fl., C-466/12, EU:C:2014:76, punkt 19).
- 42 Vid sådana förhållanden som de som är aktuella i det nationella målet ska således den omständigheten – att ett bibliotek tillgängligt för allmänheten, som avses i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, gör ett verk som ingår i dess samlingar tillgängligt för en "publik", det vill säga de enskilda som använder de därför avsedda terminaler som installerats i bibliotekets lokaler, i forskningssyfte eller för privata studier – anses utgöra "tillgängliggörande" och följaktligen "överföring" i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom Svensson m.fl., EU:C:2014:76, punkt 20).
- 43 Det finns risk för att denna rätt till överföring av verk – som tillkommer inrättningar (såsom bibliotek som är tillgängliga för allmänheten) som avses i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, på de villkor som föreskrivs i den bestämmelsen – skulle kunna förlora en stor del av sitt innehåll och till och med sin ändamålsenliga verkan, om inrättningarna inte hade en accessorisk rätt av underordnad karaktär att digitalisera de berörda verken.
- 44 En sådan rätt tillerkänns inrättningarna i artikel 5.2 c i direktiv 2001/29 när det gäller "särskilda fall av mångfaldigande".
- 45 Villkoret avseende "särskilda fall" måste förstås på så sätt att de berörda inrättningarna inte som huvudregel kan digitalisera hela sin samling.
- 46 Detta villkor är däremot i princip uppfyllt när digitaliseringen av vissa verk i en samling är nödvändig för "[a]nvändning genom överföring eller genom tillgängliggörande för enskilda i forskningssyfte eller för privata studier genom därför avsedda terminaler", såsom föreskrivs i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29.

- 47 Räckvidden av denna accessoriska rätt att digitalisera måste dessutom preciseras genom en tolkning av artikel 5.2 c i direktiv 2001/29 jämförd med artikel 5.5 i direktivet. Enligt sistnämnda bestämmelse kan denna begränsning endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen, men den har inte till syfte att utöka räckvidden av undantagen och inskränkningarna i artikel 5.2 i direktivet (se, för ett liknande resonemang, domarna Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, punkt 58, och ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 26).
- 48 I förevarande fall konstaterar domstolen att det i den tillämpliga nationella lagstiftningen tagits vederbörlig hänsyn till de villkor som föreskrivs i artikel 5.5 i direktivet. För det första framgår det nämligen av 52b § UrhG att digitalisering av verk som utförs av bibliotek tillgängliga för allmänheten inte får leda till att antalet exemplar av de verk som görs tillgängliga för användarna genom därför avsedda terminaler överstiger det antal som biblioteken har förvärvat i analogt format. För det andra är det så att tillgängliggörandet av ett digitaliserat verk på därför avsedda terminaler är förenat med betalning av en skäligen ersättning, även om digitaliseringen i sig enligt denna nationella bestämmelse inte ger upphov till någon skyldighet att utge ersättning.
- 49 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras på följande sätt. Artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, jämförd med artikel 5.2 c i direktivet, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för att en medlemsstat ger bibliotek, som är tillgängliga för allmänheten och som avses i dessa bestämmelser, rätt att digitalisera verk som ingår i deras samlingar, om detta mångfaldigande är nödvändigt för att tillgängliggöra verken för användare genom därför avsedda terminaler i bibliotekens lokaler.

Den tredje frågan

- 50 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för att en medlemsstat ger bibliotek, som är tillgängliga för allmänheten och som avses i denna bestämmelse, rätt att göra verk tillgängliga för användarna genom därför avsedda terminaler som gör det möjligt att skriva ut verken på papper eller lagra dem på ett USB-minne.
- 51 Såsom framgår av punkterna 40 och 42 i förevarande dom omfattar den inskränkning som föreskrivs i artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 i princip endast vissa former av överföring som normalt sett omfattas av rättsinnehavarens ensamrätt enligt artikel 3 i direktivet, nämligen de former av överföring som innebär att de berörda inrättningarna tillgängliggör ett verk för enskilda i forskningssyfte eller för privata studier genom därför avsedda terminaler i inrättningens lokaler.
- 52 Det är emellertid utrett att åtgärder såsom utskrift av ett verk på papper eller lagring av verket på ett USB-minne – även om de möjliggörs genom vissa funktioner hos de terminaler på vilka det går att ta del av detta verk – inte utgör ”överföring” i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 2001/29, utan ”mångfaldigande” i den mening som avses i artikel 2 i direktivet.
- 53 Det rör sig nämligen om skapandet av en ny analog eller digital kopia av den digitala kopia av verket som en inrättning tillgängliggjort för användarna genom därför avsedda terminaler.
- 54 Dessa former av mångfaldigande kan – till skillnad från vissa handlingar avseende digitalisering av ett verk – inte heller tillåtas enligt en accessorisk rätt som följer av artikel 5.2 c jämförd med artikel 5.3 n i direktiv 2001/29. Dessa former av mångfaldigande är nämligen inte nödvändiga för att det ska vara möjligt att göra verket tillgängligt för användarna, genom därför avsedda terminaler, med iakttagande av de villkor som uppställs i dessa bestämmelser. Dessutom kan dessa former av mångfaldigande inte vara tillåtna enligt artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 av den anledningen att de inte genomförs av inrättningar som avses i den bestämmelsen, utan av användare av därför avsedda terminaler i inrättningarnas lokaler.

- 55 Sådana former av mångfaldigande på ett analogt eller digitalt medium kan däremot i förekommande fall tillåtas enligt den nationella lagstiftning som införlivar de undantag och inskränkningar som föreskrivs i artikel 5.2 a eller b i direktiv 2001/29, för det fall de villkor som uppställs i dessa bestämmelser, bland annat avseende skälig ersättning till rättsinnehavaren, är uppfyllda i varje enskilt fall.
- 56 Sådana former av mångfaldigande måste dessutom uppfylla villkoren i artikel 5.5 i direktiv 2001/29. Följaktligen får omfattningen av de texter som mångfaldigas inte oskäligt inkräkta på upphovsrättsinnehavarnas legitima intressen.
- 57 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den tredje frågan besvaras på följande sätt. Artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den inte omfattar åtgärder såsom utskrift av verk på papper eller lagring av verk på USB-minnen, vilka vidtas av användarna på därför avsedda terminaler i bibliotek som är tillgängliga för allmänheten och som avses i denna bestämmelse. Sådana åtgärder kan däremot i förekommande fall tillåtas enligt den nationella lagstiftning som införlivar de undantag och inskränkningar som föreskrivs i artikel 5.2 a eller b i direktiv 2001/29, för det fall de villkor som uppställs i dessa bestämmelser är uppfyllda i varje enskilt fall.

Rättegångskostnader

- 58 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

- 1) **Begreppet ”köpe- eller licensvillkor” i artikel 5.3 n i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska förstås på så sätt att det innebär att rättsinnehavaren och en inrättning (såsom ett bibliotek som är tillgängligt för allmänheten) som avses i denna bestämmelse, måste ha ingått ett licens- eller nyttjandeavtal avseende det berörda verket vilket anger villkoren för hur inrättningen får använda verket.**
- 2) **Artikel 5.3 n i direktiv 2001/29, jämförd med artikel 5.2 c i direktivet, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för att en medlemsstat ger bibliotek, som är tillgängliga för allmänheten och som avses i dessa bestämmelser, rätt att digitalisera de verk som ingår i deras samlingar, om detta mångfaldigande är nödvändigt för att tillgängliggöra verken för användare genom därför avsedda terminaler i bibliotekens lokaler.**
- 3) **Artikel 5.3 n i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den inte omfattar åtgärder såsom utskrift av verk på papper eller lagring av verk på USB-minnen, vilka vidtas av användarna på därför avsedda terminaler i bibliotek som är tillgängliga för allmänheten och som avses i denna bestämmelse. Sådana åtgärder kan däremot i förekommande fall tillåtas enligt den nationella lagstiftning som införlivar de undantag och inskränkningar som föreskrivs i artikel 5.2 a eller b i direktiv 2001/29, för det fall de villkor som uppställs i dessa bestämmelser är uppfyllda i varje enskilt fall.**

Underskrifter